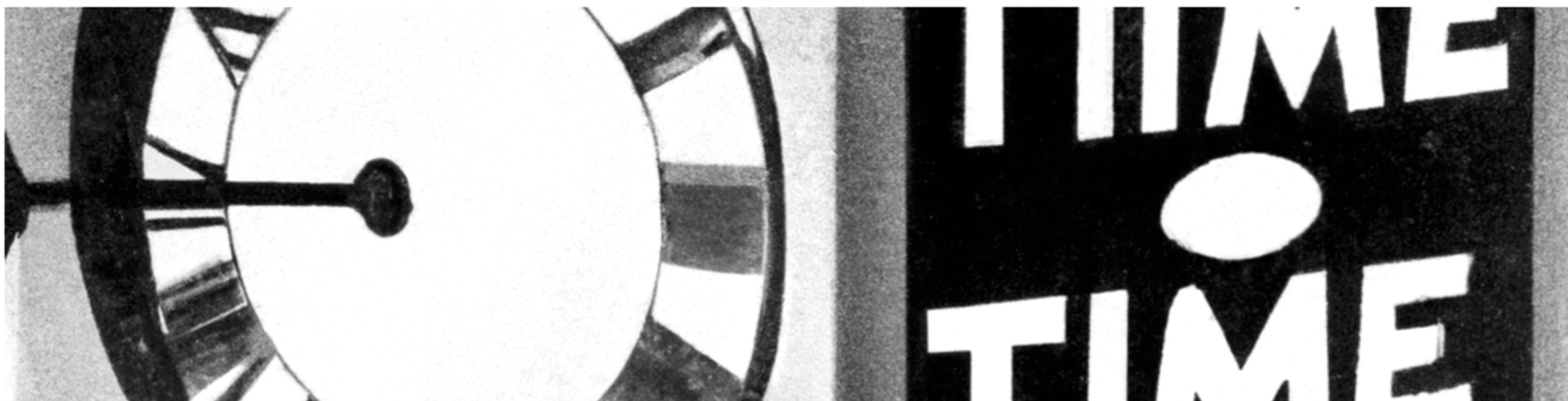

Bezjēdzīgā laika mašīna — Roberto Kasati un Akille C. Varzi

NOVEMBER 5, 2023

Roberto Kasati un Akille C. Varzi

2001

Dārgā Projektu vērtēšanas komisija,

Mēs parasti neceļam iebildumus pret noraidītu projekta pieteikumu. Mēs uzticamies ekspertu viedoklim un to cienām, lai kādas nebūtu sekas. Par spīti tam, mūsu pēdējā finansējuma pieteikuma gadījumā (projekts ar nosaukumu “Laika mašīna”) mums šķiet nepieciešams paust savu ārkārtējo izbrīnu par apsvērumiem, kas lika noraidīt mūsu projekta finansēšanu. Jūsu galvenais iebildums rādās būt tāds, ka mūsu projekts ir “filosofiski interesants”, bet “praktiski bezjēdzīgs”, ar ko Jūs domājat, ka projektam “nav pielietojuma potenciāla”. Mēs gluži nepiekrītam, ka galvenajam kritērijam zinātniskās vērtības piešķiršanā vajadzētu būt praktiskam derīgumam, bet tas šobrīd nav būtiski. Pieņemsim, ka derīgums ir atbilstošs kritērijs, īpaši tad, kad iesaistītas lielas naudas summas. Kāpēc tam vajadzētu būt iemeslam noraidīt mūsu projekta pieteikumu? Godīgi sakot, mums grūti iztēloties projektu ar labāku pielietojamības potenciālu kā mūsējo. Daži piemēri:

— Kulturālais tūrisms: būtu iespējams vēstures entuziastu pūļus nosūtīt atpakaļ laikā, lai viņi varētu pieredzēt būtiskus franču revolūcijas momentus vai vērot, kā ēģiptieši būvē piramīdas, vai veikt Sokrata lekciju videoierakstus.

— Eksotiskie safari: mēs jau esam saņēmuši vairākus pieteikumus uz dinozauru medību ekspedīcijām (viņi tāpat izmira).

— Kļūdu analīze: mēs varētu tuvāk aplūkot savas pagātnes kļūdas un mācīties, kā no tām izvairīties nākotnē.

— Vēsturiskas dokumentālās filmas: padomājiēt par iespaidīgajiem ietaupījumiem laukuma dekorāciju, kostīmu, specefektu u. tml. jomās! (Cik daudz izmaksāja “Gladiators”?)

Un tā tālāk, un tā joprojām. Godīgi sakot, vai Jūs varat iztēloties projektu ar labākām izredzēm uz derīgiem un aizraujošiem pielietojumiem?

Ar cieņu

“Laika mašīnas” pētniecības grupa

Dārgā “Laika mašīnas” pētniecības grupa,

Paldies par Jūsu vēstuli! Mēs piekrītam, ka izmantot laika mašīnu Jūsu minētajiem mērķiem būtu interesanti. Tāpat būtu ievērojami, ja to varētu izmantot dažādu nepatīkamu pagātnes notikumu novēršanai. Būtu satriecoši, piemēram, atgriezties 1963. gada 22. novembrī un atturēt Lī Hārviju Osvaldu no Džona Kenedija nogalināšanas, vai atgriezties 1912. gada 14. aprīlī un izstūrēt “Titāniku” garām aisbergam. Nudien, būtu izcili, ja mēs varētu paveikt šīs lietas. Iztēlosimies, ka Jūsu projekts būs veiksmīgs. Pieņemsim, Jums *izdosies* izveidot laika mašīnu. Tad kāpēc Jūs *neesat izdarījuši* neko no iepriekš minētā? Kāpēc mūsu vēsture joprojām ir skumju notikumu pārpilna? *Vai nu* tas nozīmē, ka Jūsu projekts ir lemts neveiksmei un Jūs nekad neuzbūvēsiet laika mašīnu, *vai* tas nozīmē, ka Jums izdosies uzbūvēt laika mašīnu, bet Jūs to neizmantosit minētajiem mērķiem. Pirmajā gadījumā gluži loģiski, ka Jūsu projektu atbalstīt būtu bezjēdzīgi. Otrajā gadījumā ētika nosaka, ka to darīt būtu aplami. Bet jebkurā gadījumā Jums jāpiekrīt, ka iemesli *pret* Jūsu projekta finansēšanu ir ārkārtīgi pārliecinoši.

Patiesā cieņā,

Projektu vērtēšanas komisija

Dārgā Projektu vērtēšanas komisija,

Jūs noteikti būsit ievērojuši, ka mūsu ierosinājumi praktiskiem laika mašīnas pielietojumiem neieklāva tādas darbības, kā rezultātā izmainītos dabiskais vēstures ritējums. Taisnību sakot, mēs uzskatām, ka šādu izmaiņu veikšana nav loģiski iespējama. Saskaņā ar mūsu projektu, ir loģiski iespējams *apmeklēt* pagātni, bet ne *izmainīt* pagātni. Nevienam, ceļojot laikā, nevar atcelt to, kas ir izdarīts, vai paveikt to, kas nav paveikts. Tātad ar loģiku viss ir kārtībā. Tas gan, protams, nenozīmē, ka laikā ceļojošā persona būs cēloniski neefektīva, viesojoties pagātnē. Tas vienkārši nozīmē, ka ceļotāja darīs tikai to, ko viņa jau ir izdarījusi. Precīza visu pagātnes notikumu reportāža ietvertu aprakstu par to, kā laika mašīna parādījās no zila gaisa, kā arī visu tam sekojošo darbību un notikumu sekas. Un ar ētiku arī viss ir kārtībā. Ja mums nudien izdotos aizceļot atpakaļ laikā uz Dalasu, mēs nevarētu atturēt Osvaldu no tā, ko viņš izdarīja. Nevienam nebūtu spējīgs viņu apturēt, jo neviens nebija spējīgs viņu apturēt (un neviens nespēja viņu apturēt, jo neviens nekad nespēs to izdarīt, pat ja šis cilvēks būtu ieradies no nākotnes). Attiecīgi pagātne ir skumju notikumu pilna, bet mēs tur neko nevaram padarīt.

Cienpilni Jūsu,

“Laika mašīnas” pētniecības grupa

Dārgā “Laika mašīnas” pētniecības grupa,

Mēs piekrītam nošķīrumam starp vēstures izmainīšanu (neiespējami) un vēstures ietekmēšanu (iespējami). Tomēr tas tikai atkārtoti motivē mūsu pirmo iespaidu: Jūsu projektam nav praktiskas vērtības. Ja ceļošanai uz pagātni nepieciešams tur jau būt bijušam un ja iespējams darīt tikai to, kas jau ir izdarīts, tad *a quoi bon l’effort?* Kāpēc mums vispār ieguldīt naudu laika mašīnā? Baidāmies, ka mūsu lēmums nu ir negrozāms.

Visu to labāko vēlot,

Projektu vērtēšanas komisija

[↗](#) Dalīties

[←](#) Atpakaļ